

MUHALEFET ŐERHİ

2/2275 esas numaralı Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine ilişkin muhalefet Őerhimiz ektedir.

Nejla DEMİR
Ağrı Milletvekili

Ferit ŐENYAŐAR
Őanlıurfa Milletvekili

*Odysseus'un Argos'u
Yedi Uyurlar'ın Kıtımır'ı
John Steinbeck'in Buck'ı
Jack London'un Beyaz Diş'i
Kemal Varol'un Mikasa'sı
İdris Baluken'in Oko'suna...*

USULE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Yaşamın bir parçasını oluşturan sokak hayvanlarına ilişkin çeşitli düzenlemelerin yer aldığı yasa teklifi toplumun ihtiyaçlarından uzak, muktedirin talimatıyla hazırlanmış, tekçi bir zihniyetin pratiğini uygulamaya koyan bürokratlar tarafından kaleme alınmıştır. Taslak metin başından sona bilimsel dayanağı olmayan, verilerle desteklenmeyen ve kaynağı gösterilemeyen gerekçelerle temellendirilmeye çalışılmıştır. Demokrasilerde olduğu gibi, iktidarın dışında kalan muhalefetin, ilgili kurumların, uzmanların, sivil toplum örgütlerinin yasa yapım aşamasında sürece dâhil edilmeleri gerekirken, AKP-MHP kendilerinin dışında kalan hiçbir özneyi, bu denli önemli bir yasa değişikliğine müdahil etmeyi gerekli görmemiştir.

Hak temelli çalışma yürüten birçok kurum, “sokak hayvanları sorunu” diye gündeme getirilen meseleye dair yıllardan beri tespit ve öneriler geliştirmiş, kamuoyuyla paylaşmış ve bu önerilerin uygulamaya konulabilmesi için birçok kez TBMM’de mesai harcamıştır. Bunun en somut ve kolektif örneği, 2019’da Meclis’te beş siyasi partinin de ortak talebiyle oluşturulan “Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu”dur. Bu komisyonun kurulması, 350 STK’nin desteğiyle ve Hayvanları Koruma Kanunu değişikliği ile ilgili yasama sürecine müdahil olmak amacıyla özel olarak kurulan Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu tarafından da olumlu karşılanmıştır. Bu delegasyon, ilgili komisyona çalışmalarını iletmiş, komisyon aşaması boyunca üyelerin ve kamuoyunun yanlış veya eksik bildiği detayları açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Komisyon, aynı zamanda, diğer uzman, avukat ve veteriner hekimlerin de görüşlerini dinlemiş, yasama sürecinde katkı sunması adına kapsamlı bir rapor oluşturmuştur.

Gerek iktidar gerekse de muhalefet partileri tarafından katkı sunulmuş olan bu komisyon çalışması, yasa yapma usulü açısından önemli ve değerli bir çalışma örneğidir. Fakat bu çalışmanın çıktuları ne gündeme geldiği 2019 yılında ne de yasada değişiklik yapılan 2021 yılında göz önüne alınmıştır. 200 sayfalık bir rapor ile önemli bir arşiv niteliği taşıyan bu çalışma, meclisin tozlu raflarında çürümeye bırakılmış, bugün yeniden gündeme gelen yasa değişikliğinde ciddi tavsiyeler sunabilecek iken, AKP-MHP iktidarı tarafından bir kez daha boşa düşürülmüştür.

Yasa teklifinin görüşülmeye başlandığı Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu görüşmelerine, davetli olarak katılmasını istediğimiz Yaşam İçin Yasa İnisyatifi, Burhak Çalışma Merkezi, Yunuslara Özgürlük Platformu, Türkiye Vegan Derneği, Yaşamdan Yana Derneği, Bir Pati Ver Derneği, Hayvanlara Adalet Derneği, Hayvan Hakları İzleme Komitesi gibi hayvan hakları dernekleri, İnsan Hakları Derneği, Türk Tabipler Birliği, Türk Veteriner Hekimler Birliği, iki üniversitenin Veterinerlik Fakültesi üyeleri, komisyona kabul edilmemiş, AKP-MHP iktidarı gerçeklere kulaklarını tıkamak için özel bir çaba sarf etmiştir. Bu tavrı, her türlü kuruma eşit derecede uygulamamış, komisyon görüşmelerinde temelsiz argümanlarını güçlendirmek maksadıyla hayvan katlini destekleyen, yanlı kuruluşları görüşmede hazır bulundurmışlardır.

Davet ettiğimiz kurumların, ortaya attıkları argümanları çok hızlı çürütebileceklerinin bilincinde olarak bu refleksi göstermiş olsalar da, katliamın çözüm olmadığı, çözümün yıllardır iktidarları tarafından üretilmek istenmediğini komisyona katılan vekillerimiz dile getirmişlerdir.

Komisyon görüşmeleri sırasında hayvan hakları örgütleri üyelerinin polis müdahalesiyle karşılaşması, gözaltı yapılması, yasa yapım yeri olan meclisin adeta ablukaya alınarak yasanın toplumdaki muhataplarından kaçırılmaya çalışılması tamamen komisyon çoğunluğunu oluşturan iktidar ortaklarının sorumluluğundadır. Komisyon çoğunluğu TBMM çatısı altında ve önünde gerçekleşen protestolara, itirazlara, katılım taleplerine kulaklarını tıkamış, bu toplumsal duyarlılığı bilinçli olarak görmezden gelmiştir. Ne pahasına olursa olsun getirilen yasanın çıkarılmaya çalışılması çabaları ilk gün 18 saat, ikinci gün 14 saat kesintisiz çalışmasına neden olmuştur. Muhalefet partilerinden gelen eleştiriler dikkate alınmamış, köpek saldırıları sonucu çocuklarının hayatını kaybeden veya çocukları yaralanan aileler ile muhalefet vekilleri özellikle ve bilinçli bir şekilde karşı karşıya getirilmiş, hemen sonrasında ise bu görüntüler medyaya sevk edilerek, komisyon görüşmeleri manipüle edilmeye çalışılmış, muhalefet vekillerine kurulan bu tuzak adeta bir sosyal medya linci ile taçlandırılmaya çalışılmıştır. Bu manipülasyon hamleleri altında muhalefetin yasanın içeriğine dair görüşleri kısılmaya, bastırılmaya, çarpıtılmaya çalışılmıştır.

Toplumsal duyarlılığı bu kadar yüksek olan, tüm toplumun gözünün kulağının mecliste olduğu söz konusu görüşmeler herkese açık, tarafların birbirinin tezlerini dinleyip argüman ürettiği olgun bir tartışmayı hak ederken, tartışmanın polis barikatları gölgesinde, yasaklarla, engellemelerle, manipülasyonlarla yürütülmesi yasayı TBMM’den geçirmeye çalışan iktidar üyelerinin de yasanın içeriğini savunamayacaklarını açıkça göstermiş, yasa yapım sürecini adeta bir “oldu bitti”ye getirmelerine neden olmuştur.

Öte yandan, üç güne yayılan komisyon görüşmeleri boyunca DEM Parti vekillerimiz, yasada imzası bulunan ve komisyon sürecinde yer alan iktidar vekillerine sayısız sorular sormuş, yasadaki ısrarcılığın gerekçelerinin açıklanması için çaba sarf etmiş fakat AKP-MHP sıralarından polemik ve hakaret dışında tek bir söz işitilmemiştir. Yasanın imzacısı olan vekiller, imzaladıkları metinden ve tekliften bihaber, hiçbir savunu geliştirmeden 40 saat boyunca komisyonda zaman geçirmiştir. Dolayısıyla bu durum, sağlıklı bir komisyon sürecinin yürütülmesini engellemiş, iktidar kanadından vekil sıfatı ile komisyona gelen üyelerin sadece öngelere onay-ret refleksi gösterdikleri bir mizansane dönüşmüştür.

1. KAPİTALİZMDEN FAŞİZME DOĞANIN TAHAKKÜMÜ

“Hayvanların sömürsü kapitalizm olmadan da muhakkak söz konusu olsa da çağdaş sermayenin yapısı ve doğası, hayvanlar ve doğa üzerindeki tahakkümü derinleştirmiş, yaygınlaştırmış ve daha da beter hale getirmiştir.” (Bob Torres)

Ekosisteme ilişkin yapılan tüm tartışmalar, hayvan hakları da dahil, temelde insanın ekosistemde tür olarak kendisini nerede konumlandığıyla yani bizzat hiyerarşi meselesiyle doğrudan ilgilidir. Merkezine insanı alan, insanı canlıların en tepesinde gören, diğer canlıların tümünün insana fayda sağlaması için var olduğunu savunan bir anlayış mı, yoksa diğer canlıların da en az insan kadar dünyada hak sahibi olduğunu savunan, ekosistemi bir bütün olarak gören ve ekosistemdeki tüm canlıların hakkını esas alan bir anlayış mı tartışması insan doğa ilişkileri tartışmasının esasını oluşturmaktadır.

Kapitalist birikimin egemenliğinde olduğu pozitivism, insan merkezli bir bakış açısını zamanla derinleştirmiştir. *Homo economicus* haline getirdiği insanı doğanın efendisi, tek hâkimi olarak gören bu antroposentrik bakış açısı günümüz ekonomik ve siyasal krizlerle zorlanan kapitalist uygarlığın insanlığa sunacak bir şeyinin kalmamasıyla çok daha yıkıcı bir hal almıştır.

Her olguyu metalaştıran, insanın önce kendi emeğine, sonra doğaya ve doğadaki tüm yaşama yabancılaşmasına yol açan kapitalizmle birlikte, değişim değeri olmayan her şeyin sistem tarafından rahatlıkla gözden çıkarılabilmesi düşüncesi, insanın hayvanlarla olan ilişkisinde büyük değişikliğe yol açmıştır. Bu durumla birlikte hayvanlara, ancak kapitalist piyasadaki değişim değeri ölçüsünde önem verilmeye başlanmıştır. Yasa teklifinde de, sahiplenme olgusuyla ilişkilendirebilecek bazı hayvanlar yaşama şansı bulabilirken, bunun dışında kalan diğer canlılar, insan türünün tüm yaşam alanlarını talan etmek istemesi nedeniyle rahatlıkla imha edilebilir bir nesneye dönüştürülmüştür. Yasa teklifi aynı zamanda doğadan yalıtılmış, doğal olan her duruma, olguya ve canlıya yabancılaşmış bir kent yaşamını süreklileştirmek istemektedir. İnsan merkezli bu yaklaşım, diğer tüm varlıkların, sadece insanın gereksinimlerini karşılamak ve insan yaşamının konforunu sağlamak için var oldukları kabulüne dayanmaktadır. Kurulan tür hiyerarşisi, tür ayrımcılığına dönüşmüş ve gündemdeki yasa teklifiyle ayrımcılığın da ötesine geçerek tür kırımının zeminini yaratmayı hedeflemiştir.

Kendi yaşamı, refahı için doğayı ve doğada yaşamını sürdüren bütün canlıları sömüren bir anlayışla hareket eden insan, doğal olarak kendi dışındaki her canlıya karşı şiddeti ve ekokırımı meşru görmektedir. İnsanın doğaya karşı mücadelecilik yaklaşımının geçmişi insanlık tarihi ile eşdeğer kabul edilse de modernizm ve Sanayi Devrimi ile beraber yükselen modern ulus devlet anlayışı ile birlikte sömürgeci bir karakter kazanmıştır. İnsan doğaya karşı kışkırtılmış, insan ile doğa ilişkisi mutlak bir düşmanlık hiyerarşisiyle rekompaze edilmiştir. İnsanın doğaya karşı savaşı maden için bütün ekosistemi yerle bir eden, yüksek dağları tünellerle delen, boyun eğmez ırmakları barajlarla susturan, vahşi hayvanları kafeslerde sergileyen bir hegemonya inşası ve insanın mutlak otoritesini gösterme seremonisine dönüşmüştür.

Bugün deneylerden sirkelere, hayvanat bahçelerinden, yük hayvanlarına evcil hayvanlardan sokak hayvanlarına birçok alanda hayvanlara karşı ağır bir istismar ve vahşi bir sömürü sınır tanımaz şekilde artmaktadır. Gezegenin tamamının, sadece belli bir türün (aslında vicdani ve yaşamsal olmayan; çoğu konfor için ve çeşitli zevkler için istenen) ihtiyaçları için var olduğunu düşünen insan/tür merkezli anlayış, kendisi dışındaki tüm canlı hayatını akılsızca tahrip etmektedir.

İnsanı tüm doğanın ve canlı hayatının üzerinde gören hiyerarşik anlayışın dünyayı yok olmanın eşiğine getirdiği artık tartışmasızdır. Özellikle 1800'lerden itibaren endüstriyalizm çılgınlığıyla giderek artan fosil yakıtlar, karbon salınımının hızla artması, lastik tekerli araçların üretilmeye başlanması, giderek artan madencilik faaliyetleri, doğal varlıkların bir avuç sermayedar tarafından yağmalanması, yoksul ülkelerin kaynaklarının emperyalist devletlerce sömürülmesi, denizlerin, havanın ve toprağın kirlenmesi yaşlı dünyamızda geri dönüşü imkânsız yaralar açmıştır. Kapitalizm dünyanın tüm varlıklarını kaynak olarak görmüş, üzerinden kar elde etmek adına bu varlıkları dünyadan artan bir hızla sömür almıştır.

1500'lü yıllardan bu yana dünyada, 780'den fazla hayvan türü, insanın var olduğu zamandan bugüne kadar da bütün hayvanların % 83'ü insan sebebiyle yok olmuştur. İnsanın yok ediciliğini bir kenara koysak dahi dünyanın kendisini onarması için 5 ila 7 milyon yıl arasında bir zamana ihtiyaç olduğu bilinmektedir.

Kapitalist ilkelerle oluşturulmuş olan “ıslah edilmiş, marazi unsurlardan arındırılmış” kent anlayışı günümüz krizler dünyasında iyiden iyiye “şiddet ve zor yoluyla arındırma” konseptini yaygınlaştırma eğilimindedir. Bu bakış açısına göre kent merkezleri, katma değer üretmeyen yoksullardan, görüntü kirliliği yaratan mültecilerden, ilkel toplulukları anımsatan sokak hayvanlarından arındırılmalıdır. Kapitalist toplumun ortaya çıkışından bu yana sürekli yeniden üretilen bu bakış açısının krizlerle bezenmiş günümüz dünyasında özel bir işlevi vardır. Sokaklarda hayvanların dolaşmasının ikellik olarak, modern dünyanın ilkelerine aykırılık olarak kodlanması kapitalist kent rasyonalitesiyle doğrudan bağlantılıdır. Ranta dayanan kapitalist kentleşme modeli ise sadece hayvanlara değil, insanlara da hayatı dar etmektedir. Köpeklerin kentsel çeperlere sürgün edilmesi kentsel dönüşüm sürecindeki yoksulları da aynı kadere mahkûm etmiştir. Otomobillerin rahatça hareket ettiği bir kent sadece hayvanlar için değil insanlar için de yaşamsal sorunlar yaratmaktadır. Dolayısıyla betonlar içerisinde yaşamak zorunda kalan insanlar ve hayvanların kentsel ızdırabı ortaklaşmaktadır.

Bugün kamuoyunda tartışılan ve yasalaşması için mecliste görüşülen “Hayvan Hakları Yasası” ile getirilen köpek pogromu manasına gelecek uygulamalar kapitalizmden faşizmin temellerine kadar gidebilecek derin bir teorik, ideolojik tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Yasa kapsamında öngörülen “köpeklerin uyutulması”, kapitalist toplumdaki insanın doğa ve diğer canlılar üzerinde kurmak istediği mutlak tahakkümün bir sonucudur. İnsan sağlığı için hayvanların kobay olarak kullanılması, insanların refahı iddiasıyla başta sömürge madenciliği olmak üzere ekolojik yaşamın sınırsız bir şekilde tahrip edilmesi, otoriter rejimlerin zor aygıtları ile toplumsal rızayı üretmek için kitlelerin öfkelerini ötekiler ve hayvanlar üzerine yönelterek pogroma tabi tutmaları gibi birçok örneği dünya ve Türkiye tarihinde görmek mümkündür.

İktidarlar “öteki” üzerindeki hegemonya inşa sürecini öncelikle hayvanlar üzerinden deneyimleyerek, kavram setlerini de bu pratik üzerinden oluşturmuşlardır. Öteki’yi, “vahşi”, “barbar”, “hayvan”, olarak adlandırarak, “medenileşmenin” gerekliliklerinden birisi olarak da bu “hayvanların” sokaklardan temizlenmesini, katledilmesini göstermişlerdir.

Modernizmin ve sömürgeciliğin kurumlaşmasının miladı olan Latin Amerika’nın sömürgeleştirilmesi sürecinde Latin Amerika halkları “medenileştirilmesi” gereken “vahşi”, “barbar” olarak tanımlanarak soykırıma tabi tutulmuştur. Latin Amerika coğrafyasının, sömürgecinin meşru toprağı kabul edilerek ekokırıma uğratılmasının meşruiyeti de bu şekilde sağlanmıştır. Tarihsel sürece bakıldığında sömürgeci anlayış, bir taraftan Öteki’ye uygulanan soykırım ve şiddet Öteki’yi “hayvanlaştırarak” meşrulaştırırken, diğer taraftan insan refahı için hayvanları kobay olarak kullanarak iktidarın/insanın Öteki ve doğa üzerinden soykırımcı politikalarını meşrulaştırmaktadır. Dolayısıyla sömürgeci ve faşist fikirlerin bir yıkım makinasına dönüşmeden önce hayvan veya doğa üzerinden deneyimlenmesinin tesadüfi olmadığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu yasa tasarısıyla hayvanların kamu kuruluşları tarafından sistemli bir şekilde öldürülmeleri tasarlansa da bugüne kadarki deneyimlerimiz gösteriyor ki hedef gösterilen kitleye/bireye/topluluğa şiddet uygulamayı kendine görev edinen ve/veya karanlık odaklarca da yönlendirilen sadist bir kitlelilik oluşmuştur. Söz konusu köpek popülasyonunun hedef gösterilmesiyle birlikte zaten ülkenin dört bir yanında toplu köpek katliamı haberleri art arda gelmiştir. Tartışmanın bilinçli bir şekilde bu denli köpürtülmesi ve yasanın da çıkmasıyla beraber bu toplu katliamların daha fazla yaygınlaşarak gündelik yaşamın rutin bir parçası haline geleceğini öngörmek için kâhin olmaya gerek yoktur.

Bugüne kadarki rejimin inşa pratiklerinde bunun çeşitli veçhelerini yaşadık. Burada katliamcı grup ile hedef gösteren iktidar klikleri arasında sessiz bir anlaşma olduğunu vurgularsak, ısrarlı cezasızlık politikaları, bilinçli şeytanlaştırma, hedef göstermeler ve şiddetin gündelikleşmesine/sıradanlaşmasına bilinçli olarak göz yumma politikaları sonucunda Ötekiler'e yönelik şiddet tırmanmaktadır. Ekonomik ve siyasal krizlere, rejimin tekçiliğine/inkarcılığına dayalı krizlerine cevap üretmeyen ve tıkanan sistem, nefret ve şiddet politikalarını serbest bırakarak, onları teşvik ederek ve cezasızlık politikalarıyla da dokunulmaz kılarak toplumu çürütmeye ve ayakta kalmaya çalışmaktadır.

Dünyada sağ argümanların ve ana akım tartışmaların merkezinde özellikle göçmen ve LGBTİ+ düşmanlığı yer alırken, Türkiye'deki otoriter rejimin nefret listesine bir de köpekler eklenmiştir. Tıpkı geçen yüzyıllarda sokaklarını toplu katliamlarla hayvanlardan büyük ölçüde "temizleyen" Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'deki otoriter rejim ve milliyetçi cephe de aynı yaklaşımla Türkiye sokaklarını hayvanlardan "temizlemek" istemektedir.

1.2.HAYIRSIZ ADA'DAN GERİYE KALANLAR

Ülke tarihine kısaca bakıldığında, Osmanlı tarihinde Ermenilerin tehciri öncesinde, İstanbul'da köpeklerin Hayırsız Ada'ya sürgün edilerek pogroma tabi tutulması; Zilan Katliamı özelinde Kürtlerle mücadele ile çekirge istilası mücadelesinin eş değer tutulması; bugünlerde Suriyeli mültecilere yönelik saldırı denemeleri ile sokak hayvanlarının soykırıma tabi tutulmak istenmesinin aynı süreçte yaşanması tesadüf değildir. Theodor Adorno'nun da söylediği gibi, "*Auschwitz, birisi bir mezbahaya bakıp, 'ama onlar hayvan' diye düşündüğünde başlar*".

II. Mahmud döneminde İstanbul'daki köpeklerin Hayırsız Ada'ya gönderilmesi gündeme alınmış olsa da o dönemde söz konusu girişim İstanbul halkının itirazları sonucu başarılı olamamıştır. Daha sonraki dönemlerde İttihatçı yönetim, İstanbul belediyesinin marifetiyle topladığı 80 binden fazla köpeği Tophane'de kayıklara bindirerek Ada'ya götürmüş, ölüme terk etmiş, köpekler açlık ve susuzluktan kırılarak ya da birbirlerini parçalayarak ölmüşlerdir. Bunu da tıpkı bugünkü köpek pogromunu savunanların ifade ettiği gibi modern tıbbın gereklerine ve Avrupa modernitesinin pratik uygulamalarına referansla "Avrupa'da da böyle yapılıyor" teziyle savunmuşlardır. İstanbul ahali daha sonra 1912 yılında yaşanan büyük depremi ve Balkan savaşlarındaki kayıpları "köpeklerin ahı" olarak dile getirmiştir. 1910 yılında Hayırsız Ada'da harekete geçen kıyıci makine, bu topraklarda hayvanları koruyan, besleyen geleneği yıkıp, onun yerine imha etmeyi bir gelenek haline getirdi. Öyle ki 1910 yılından sonra artık hayvan öldürme sıradanlaşarak belediyelerin asli görevlerinden biri haline geldi. Sonrasında 1932 yılında sokak köpeklerinin imha edilmesi için Mustafa Kemal'in imzasıyla Resmî Gazete'de 13 Haziran 1932 tarihinde yayınlanan, "*sahipsiz ve maskesiz dolaşan köpeklerin itlaf edilmesi*" emrini içeren "tamim" bugün bile temel referanslardan biri olarak gösterilmektedir. ¹

1910 yılında İstanbul'un sokaklarını "temizlediklerini" öne süren İttihatçılar, kenttin karanlık sokaklarından toplattıkları köpekleri daha sonra açlıktan birbirlerini yiyip öldürecekleri Hayırsız Ada'ya (Sivri Ada) sürdükten beş yıl sonra, Ermenilere dönük "Büyük Felaket" in başlangıcı sayılabilecek tarih olan 24 Nisan 1915'te, yüzlerce Ermeni aydınını ülkenin dört bir yanından sürgüne göndermişlerdir.²

¹ Yusuf Uygur (2024), Türkiye'de Hayvandan İnsana Ölüm Döngüsü: Çekirgelere Zehir, Köpeklere Sürgün, Birikim Dergisi, Sayı: 424.

² ibid.

Dolayısıyla bu coğrafyada tarihin kanlı aralıkları içerisinde benzer bir döngünün izlerine rastlamak tesadüf değildir. Osmanlı-Türkiye modernleşmesinde ulus devlet fikrinin doğa üzerindeki tahakküm biçimleri; köpekler, çekirgeler, fareler, ayrık otlar, haşereler ve daha birçok doğa unsuruyla “sosyal darwinist” mücadele tarzıyla, aynı zamanda dönemin toplumsal mühendislik biçimleriyle birebir örtüşmektedir.

Osmanlı'nın son yıllarında Arap yarımadası üzerinden gelen “çekirge istilaları” Osmanlı-Türkiye yönetimini tedbirler almaya yöneltmiştir. Yıllarca devam eden bu süreç boyunca çekirgelerin sistematik bir şekilde imhası için yüklü miktarlarda bütçeler ayrılarak teknik ve askeri çalışmalar sürdürülmüştür.

Çekirgeler üzerinden kurulan söylemlerin Şeyh Said isyanı gibi hadiselerde de ortaya çıkması, esas itibarıyla Ağrı İsyanıyla beraber daha sistematik bir hal almıştır. On binlerce insanın katledildiği Zilan Deresi katliamından birkaç gün sonra *16 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesi “temizliğin” başladığını, Zilan deresindeki bütün köylerin yakılarak 15 bin kişinin katledildiğini bildirmiş, gazetenin aktardığına göre dere ağzına kadar ceset dolmuştu. 2 gün sonra aynı gazete şu yazıya yer vermiştir: “Kürtler, buraları çekirge hücumuna uğramış tarla gibi harap etmişlerdir... Bunlar ayrıkotu gibi sardıkları toprakta intişar eder fakat bastıkları yere zarar verir mahlûklardır. Bir tabur kadar asker buraları taramış, şakileri kaçırmış ise de kirli sinekler gibi kovuldukları yere hücum eden bu haşeratin tekrar buraları sarmış olduklarına şüphe yoktur.”* Yine aynı gün bir başka gazete Vakit, Kürtlerin çekirge gibi resmedildiği bir karikatürle beraber “*Ordumuza şeref veren büyük muvaffakiyet: Eşkîya çekirge mücadelesi usul ile tepelendi*” başlığıyla katliamlar arasında söylemsel eşitlik kurmuştur. Tıpkı Latin Amerika'dan Afrika'ya kadar dünyadaki bütün sömürgeci pratikler gibi Öteki “hayvanlaştırılarak”, Öteki'ye karşı uygulanan şiddet meşrulaştırılmak istenmiştir.

Bu anlayış kurumlaştıkça canlılara dair pogrom politikası da son bulmayacaktır. Köpeklerden sonra sıra kedilere veya başka canlılara gelecek, Öteki'yi yok etme hali süreklileşecektir. Dolayısıyla bugün bu yasa teklifiyle, ortak yaşamın bir parçası olan köpeklerin pogroma tabi tutulma halinin bir çözüm olarak sunulması, Türkiye'de yüz yılı aşkındır bütün toplumsal sorunlara uygulanan bir yöntemin yeniden gün yüzüne çıkarılmasından ibarettir. Haliyle bu topraklarda bir arada ortak yaşam süren bütün farklılıkların bir tehdit nesnesine dönüştürülüp, yok edilmesi kurumsal bir gelenek haline gelmiştir.

2. AKP-MHP'NİN TOPLUMSAL YAKICILIĞI OLAN MESELELERİ ÇÖZMEK YERİNE SOKAK HAYVANLARINI DÜŞMANLAŞTIRMADAKİ ISRARI

Devlet eliyle hayvana şiddet, 1990'larda da devam etmiş, öldürme eylemi, mantığı aynı pratiği farklı şekillerde devam etmiştir. “Hizmet” adı altında zehirleme yaygınlaşmış, o dönemin belediyeciliği bu trajedinin icracısı olmuştur. Öte yandan, mekânsal bir form olan barınak bu yıllarda açığa çıkmış, hayvanların korunduğu yer olarak değil, “gözden uzak öldürme” mekânı olarak kullanılmıştır. İstanbul'da 1994-98 yılları arasında, belediyenin Hayırsız Ada katliamı ile yarışacak denli köpek öldürdüğü, dönemin tanıkları tarafından ifade edilmektedir. 1996'da, İstanbul'daki Birleşmiş Milletler Habitat Zirvesi için Avrupalı ziyaretçiler ve kuduz riski gerekçe gösterilerek binlerce köpeğin zehirlendiği bilinen bir gerçektir. O dönemki aklın, bu döneme dek herhangi bir iyileşme, yaşamdan yana çözüm odaklı perspektif geliştirememesi sorunsalı, şiddeti ve yok etmeyi çözüm dağarcıklarına ısrarla yerleştirmiş olmalarıyla ilişkilidir.

Bu teklif, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu, yakıcı öneme sahip birçok toplumsal mesele dururken, AKP iktidarının ve paydaşı MHP'nin müsebbibi oldukları sorunlara çözüm üretmek yerine, açığa çıkan öfkeyi başka kanallara yönlendirme çabasının bir sonucudur. Türkiye'de

milyonlarca insan, ekonomik krizin ağır sonuçları karşısında gitgide yoksullaşırken, iktidarın - kendini dışarıda tuttuğu- tasarruf ve kemer sıkma politikası halkın boğazını tıkarken, milyonlarca insan açlık sınırı altında yaşamaya mahkûm edilmektedir. Başta asgari ücret çalışanları ve emekliler olmak üzere, herkesin cebindeki para, artan enflasyon karşısında erimekte, bir yanda milyonluk şirketlere vergi indirimleri havada uçuşurken bir yanda halkların cebine girmesi hak olan iyileştirme ücretlerinin didik didik hesabı yapılmaktadır. Dolayısıyla ekonomi, yoksulluk gibi temel, sosyal, siyasal birçok alana doğrudan etkileri olan sorunlar apaçık dururken, dağ gibi büyürken, AKP-MHP iktidarının bu sorunlara çözüm üretmekten ziyade sokak hayvanlarını bir sorun gibi gündeme getirmesi, kendilerine yönelik gelişen tepkilerin önünü alma girişimidir.

Tarihçi Foti Benlisoy'un aktardığı haliyle, muktedirler açısından alt sınıfların maddi yaşam koşullarında anlamlı bir gelişme gündeme getirilemiyorsa, uygulanabilecek en iyi strateji kötüleşen bu maddi koşulların kıskırttığı, egemenlere yöneltilebilecek tatminsizlik ve öfkeyi başka yerlere çekmektir.³ Siyaset literatüründe örneklerini son zamanlar sıkça gördüğümüz bu durum, farklı formlara bürünmüş bir kriz yönetme girişimidir. AKP ve MHP'nin yapmayı hedeflediği şey de tam anlamıyla budur.

2.1. 5199 SAYILI MEVCUT KANUN VE YETERSİZLİKLERİ

Tarihsel olarak sokak hayvanlarını yok etme girişimi, şüphesiz hayvan hakları mücadelesinin gelişmesiyle beraber bariyerlere çarpmış, kamusal tepki ile hayvanları koruyacak yolların tartışılması mümkün olmuştur. 2004'te 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nu çıkmış, hayvanların korunması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanırken, kötü muamele, acı çekirme ve öldürme yasaklanmıştır. Fakat kanun yürürlüğe girdiği günden bu yana hayvanlara yönelik şiddet, istismar ve yaşam hakkı ihlallerinde yeterli ve etkin koruma sağlayamamıştır. Zira hayvanlara yönelmiş kötü muamele suç değil kabahat olarak tanımlanmıştır. Bunun temelinde ise kanunun, hayvan değil insan odaklı; hak değil "koruma-merhamet" temelli bir yaklaşım benimsemesi yatmaktadır. Dolayısıyla idari yaptırımla sınırlanan bu cezai anlayış, kanunun amacına ve ruhuna yaraşır bir nitelik teşkil etmemektedir. Türkiye'de artan şiddet kültürünün sıklıkla cezasızlık pratiği ile karşılaşmasının yaratmış olduğu toplumsal tahribatlar ve yaralar göz önünde bulundurulduğunda, hayvanlara dönük şiddet ve istismar pratiğinin de bir sürekliliğin parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Hayvanlara şiddetten bahsederken, yalnızca sokak hayvanlarının maruz kaldığı şiddet anlaşılmamalıdır. Her gün sayısı oldukça fazla hayvan, hayvanat bahçelerinde, pet-shoplarda, üretim tesislerinde, mezbahalarda, yunus parklarında kısacası hayatın her alanında sistematik bir şiddet sarmalının öznesi konumundadır. Dolayısıyla hayvanların yaşam alanlarından koparılması, doğal yaşam döngülerini bozacak kısıtlamalara tabi tutulması şiddetin öteki yüzüdür.

Öte yandan yasada, sahipli-sahipsiz ayrımı yapılarak, hayvanlara can değil mal gözüyle bakan bir tutum sergilenmiştir. Sahipli hayvan, kötü muameleye, işkenceye tabi olursa, "mala zarar gelmesi nedeniyle" Türk Ceza Kanunu, madde 151/2 kapsamında yargılanmış ki bu yargılama sonucu verilen ceza adli para cezasına çevrilmiştir. Dolayısıyla hayvanın işkenceye tabi olmasından değil, sahibinin zarar görmüş olmasından yana bir yaptırım uygulanmıştır. Şiddet

³ Foti Benlisoy & Meltem Oral (2024), *Yaygın Yanılgılar, Cınai Ayrımlar Ve Sadist Popülizm*, birartıbir.org

failinin sahip olduğu durumlarda ise suçun cezasız kalması söz konusu olmuştur. Dolayısıyla 5199 sayılı Kanun hayvanları herhangi bir hakkın sahibi konumuna getirmemektedir.

2004'ten beri yasadaki eksiklikler, uygulamadaki yetersizlikler ve iyileştirilmesi beklenen talepler, hak temelli çalışma yürüten birçok hayvan hakları örgütü tarafından sıklıkla gündeme getirilmiştir. Kamuoyunda oluşan tepki ve yürütülen savunuculuk çalışmaları sonucunda, partimizin de katkı sunduğu, *Hayvanların Haklarının Korunması İle Hayvanlara Eziyet Ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla* Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuş, 12 toplantı gerçekleştirilerek, ilgili kurum ve STK'lar dinlenmiş, sonucunda yaklaşık 200 sayfalık bir rapor oluşturmuştur.

Hak mücadelesinin sürekliliği esas olmakla birlikte, bu komisyon girişimi olumlu ve tatminkâr bir girişim olarak toplum nezdinde karşılık bulmuş, araştırma çıktılarının yeni bir yasa teklifine yansıtılacağı ve iyileştirmelerin sağlanacağı kanısı hâkim olmuştur. Tartışmalar boyunca çeşitli çelişkiler açığa çıkmış olsa da, iktidar ve muhalefet partilerinin uzlaşısı içerisinde çalıştığı görülmüştür. Çelişkilere dair, o dönem çalışma yürüten, bugün hayatta olmayan aktivist Burak Özgüner (Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu Kurucular Kurulu üyesi) şunları söylemiştir: *“Araştırma Komisyonu raporunun, 300'den fazla STK ve oluşumun ortak taleplerini büyük ölçüde karşıladığını söyleyebiliriz. Fakat yer yer komisyon, kendisi ile maalesef çelişkiye düştü. Raporla, hayvanlar için “Can taşıdığı ve duygulu varlıklar olduğu değerlendirilerek kendine özgü yapısı içinde değerlendirilmelidir” deniliyor. Burada etik bir çelişkidir bahsetmek gerekiyor çünkü belli hayvanlara hakları teslim edilirken, “damak zevki” gibi şımarıkça nedenler ya da gıda ve tıp endüstrisinin bilimsellikten uzak, “sağlıklı olmak için hayvan yemeliyiz, hayvansal ‘ürün’ tüketmeliyiz” iddiaları sebebiyle, birtakım hayvanların hakları teslim edilmiyor. Köpek ile koyunun, muhabbet kuşu ile tavuğun arasında haklar bağlamında da acı duyum bağlamında da hiçbir fark yok. Bazı hayvanların yaşadığı acıları umursayıp bazılarını yaşatılan acıları umursamadığımızda ya da raporda olduğu gibi, yok saydığımızda tutarlı olmuyoruz.”* Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, Türkiye’de hayvanların gerçekliklerini görmezden gelen ya da gerçeklerle yüzleşmemeyi seçen bir çerçevede hayvan hakları tartışmasının yürütülmesi eksik kalmaktadır. Hayvancılık endüstrisindeki sistematik şiddete ve mevcut duruma ilişkin, komisyon tarafından durum tespiti yapılmamış olsa da, açığa çıkan rapor önemli bir adım olarak görülmüştür. Zira rapor hayvan sömürüsünü tamamen ortadan kaldıracak tavsiyeler içermese de, yunus parklarının kapatılmasından yeni hayvanat bahçelerinin yasaklanmasına, hayvana karşı işlenen suçların Türk Ceza Kanunu kapsamına girmesinden sokakta yaşamını sürdüren evcillerin yaşam hakkını garanti altına alan önerilere kadar umut vaat eden pek çok tavsiye içermektedir.

Her ne kadar komisyon çalışmalarını tamamlamış, Ekim 2019’da tavsiye raporunu oluşturmuş olsa da, yasaya dönüştürülme aşaması yaklaşık iki yıl kadar geciktirilmiştir. O dönem katkı sunan ve grubu bulunan beş partinin ortaklaştığı rapor kolaylıkla yasalaşabilecekken, süre AKP-MHP iktidarı tarafından geciktirilmiştir. Nihayetinde sunulan teklif, raporda belirtilenlere uyulmadan hazırlanmış, tavsiye edilen çoğu kararın gerisinde kalmıştır.

Bugüne gelindiğinde ise, benzer bir hattın geliştiğini söylemek mümkündür. Bir yanda 2019 Meclis Araştırma Raporu, diğer yanda hayvan hakları savunucularının ve kuruluşlarının yıllardan beri dillendirdiği talepler dururken, AKP-MHP iktidarı talimatlı bir şekilde yasa yapmaya koyulmuş, demokratik bir ülkede çoğulculuğun gereğini yerine getirmeden tek düze zihniyetlerinin sonuçlarını komisyona sunmuştur.

2.2.MAKBUL OLAN – OLMAYAN KÖPEK AYRIMI

Hayvanlara dair tanımlamaların “ev ve sokak” ya da “sahipli ve sahipsiz” gibi dikotomilere sıkıştırılması toplumsal gerçekliğin ilişkisel boyutunun göz ardı edilmesine sebebiyet vermektedir. Bu yaklaşım, toplumsal bir olgu olan sokak hayvanlarının çok boyutlu meselelerini basite indirgemektedir.

Söz konusu ayrımlar, 19. yüzyılda, burjuvazinin kendi kentsel mekanlarını yaratma arayışının bir sonucu olarak, binlerce yıldan beri sokakta yaşayan köpekleri tehlikeli, saldırgan ve hastalıklı olarak damgalamasıyla açığa çıkmıştır. Bugün köpek veya kedi denildiğinde, insanların aklında *hane içerisinde sahibi ile mutlu, huzurlu bir canlı* tablosu geliyor olsa da, evcil hayvan kültürü çok yakın bir tarihin ürünüdür. Binlerce yıldır insan yerleşimlerinin bileşeni olan köpekler, orta sınıfın saygınlık ve hijyen anlayışına uyum gösterdikleri takdirde kent hayatına kabul edilir hale gelmişlerdir. Dolayısıyla kentlerin ilk çıktığı anlardan itibaren sokaklarda olan sokak köpeklerinin tarihsel olarak tasfiyesi burjuvazinin kentsel mekâna düzen getirme niyetinin sonucunda şekillenmiştir.

Oysa bu köpekler, yapay seleksiyon ürünü cins köpeklerden önce, hareket, beslenme ve yeniden üretim süreçleri insana bağlı olmadan yaşam sürmüş, doğal bir biçimde yaşama adapte olmuş köpeklerdir. Bugün sokaklarda “sorun”, “arıza”, “tehlike” gibi sıfatlarla adlandırılıyor olmaları, bu tarihsel realiteden ötürü çelişki barındırmaktadır. Evin dışında olan, sokağa bırakılmış, bakıma muhtaç hayvanlar gibi bir algı ile değerlendirmek yerine, içinde buldukları ortama yaratıcı bir biçimde uyum sağlamış hayvanlar olarak görmek gereklidir. Dolayısıyla “gerçek köpek” sokakta binlerce yıldır yaşayan ve yaşamaya devam edecek olan köpektir, herhangi bir sapma ve sorun olarak görülmesi gereken ise bir fetişin standartlaştırdığı, oldukça büyük bir ekonomik sektörün parçası haline getirilmiş ev köpekleridir.

Sokakta yaşayan köpekler, modern şehrin inşa edilmiş kaosunda çaresizce kendine “yuva” arayan kurbanlar değillerdir. Türcü bir akılla köpeklere yaşam mekânı biçmek, barınaklara hapsedilmelerini uygun görmek ve bu barınaklarda katledilmelerini anlayışla karşılamak yani hangi hayvanın makbul hangisinin makbul olmadığını kararını vermek, otoriter, baskıcı, bir zihniyetin düzen adı altında uygulamaya koyduğu şiddet içeren icraatlarıdır.

2.3.VAĞŞİ OLAN KÖPEKLER DEĞİL, İZOLASYON MANTIĞIDIR: BARINAKLAR İSE ÖLÜM KAMPLARIDIR!

2021’de belediye başkanlarına yaptığı bir konuşmada Cumhurbaşkanı Erdoğan “Sahipsiz hayvanların yeri sokak değil barınaklardır” diyerek, yaşam alanı doğa olan hayvanları hedef göstermiş akabinde birçok belediye sokak hayvanlarını usulsüz bir şekilde toplayarak, katletmiştir. Sokak hayvanları sorunu diye gündeme getirdiği ama aslında sokak hayvanlarının sorunları olarak görülmesi gereken meseleye yapısal çözüm üretmek yerine, sokak hayvanlarının kötü koşullara terk edileceği mekânları adres göstermesi kabul edilebilir değildir. Bugün bu kanun teklifi, hayvanların hapsedilmesini ve barınaklarda müphem ifadelerden doğan boşluklarla katledilmelerini öngörecektir şekilde karşımıza gelebiliyorsa, bunun nedeni Cumhurbaşkanı gibi siyasilerin söylemleri ile bu duruma zemin hazırlamasından kaynaklanmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz tek adam rejiminin talimatları yasa kılıfı adı altında karşımıza gelmektedir.

Barınak diye tasviri yapılan mekânların hiçbiri hayvan refahını gözetecek hassasiyeti içermemektedir. Türkiye’deki barınak deneyimleri bu durumu doğrulamakta, kamuoyuna yansıyan çokça olumsuz vaka bulunmaktadır. Türkiye’nin dört bir yanındaki belediye

barınaklarından, barınak sınırları içinde, bizzat barınak yetkilileri tarafından icra edilen zehirlenme, öldürme, işkence, taciz ya da yanlış tedavi, bakımsızlık, ihmal, bayat ilaç uygulaması, bozuk yemek artığıyla besleme, aç bırakma sonucu katliam haberleri gelmektedir. Kasım 2022’de Konya Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı Hayvan Rehabilitasyon Merkezi’nde bir köpeğin, barınak çalışanı tarafından işkence ile öldürülme görüntüleri bu örneklerden biridir. Bu barınaktaki görüntü açığa çıkmadan önce, hayvan hakları savunucularının çokça ihbar aldığı fakat gönüllülerin barınağa girme taleplerinin engellendiği bilinmektedir. Barınaklardaki işkence hali ve kötü koşullar yalnızca Konya ile sınırlı değildir, Ordu, Erdek, Kızılcadamam, Niksar, Trabzon, Adana ve Karaman gibi Türkiye’nin dört bir yanından her geçen gün vahşet görüntüleri kamuoyuna yansımaktadır. Sesli kayıt, görüntü içeren yüzlerce kötü muameleyle rağmen, “iyi şeyler de oluyor” diyerek şiddeti ve öldürmeyi kanıksamış benliklerin kamu vicdanını rahatlatmak amacıyla basına servis ettikleri “lüks barınak” haberleri, her yıl binlerce hayvanın barınaklara kapatılarak, hiçbir kaydı tutulmadan, keyfi gerekçelerle öldürüldüğü gerçeğini gizlemektedir. Fakat “sıcak bir yuva” tabiriyle güzelleme dizilen barınaklar, hayvanların küçük kafeslere tıkıldığı, aç bırakıldıkları, açlıktan birbirlerini yemek durumunda kaldıkları, hijyen koşullarının hiçbir şekilde gözetilmediği, barınak çalışanları tarafından şiddetin icra edildiği ölüm kamplarındır.

Barınaklar, iktidarın ve devletin kapatarak, kontrol altına alma mantığıyla inşa edilmiş, hayvanların doğal yaşamlarından uzaklaştırıldığı, insan ilişkisinden koparılıp tecrit edilmesini hedefleyen mekânsal düzenlemelerdir. Barınak mantığında ve icrasında ısrar, tahakkümden azade, eşitler arası birlikte yaşam tahayyülüne dair gelişmiş her türlü ilişki biçiminin iktidar eliyle imha edilmesinde ısrar demektir. Belediyelerce kısıtlandırılmış alanlarda, hayvan hapishaneleri oluşturmak, hayvanları izole etmek, izole ederek yok etme bilincini örgütlemeyi ve bunu toplumsallaştırarak meşru kılmayı hedeflemektedir.

2.4. 2004’TEN BU YANA “MIŞ GİBİ YAPMA”

Teklifin genel gerekçesinde, 2004’ten beri yürürlükte olan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun, gelinen süreç içerisinde sahihsiz hayvanların rahat yaşamını ve can güvenliğini sağlamakta yetersiz kaldığı vurgusu yer almaktadır. Bu tespiti yapanlar, 20 yıldır bu yasayı uygulamayanlar, görevini ifa etmeyen yerel yönetimleri sorumlu kılmayanlar, hayvan refahına ket vuran her türlü eylemi cezalandırmayanlardır.

Yasada söylendiği gibi, 2004’ten bu yana yerel yönetimler üzerine düşen başat görevleri yerine getirmiş olsalardı, bugün sokak hayvanları sorunu diye adlandırdıkları bir sorunla karşılaşılmayacaktı. Belediyeler o dönemden bugüne, etkin kısırlaştırma, aşılama uygulamalarını gerçekleştirmediği ve denetimsizlikle ödüllendirildikleri için bugün iktidarın sorun olarak adlandırdığı duruma karşı karşıyayız. 1389 belediyeden bugün 322 tanesinde geçici bakımevi bulunmaktadır ve kısırlaştırma oranları oldukça düşüktür. Bu durum teklifte de itiraf edilmiş, neredeyse her yıl %10 ile %50 arasında artan kısırlaştırma oranları son iki yılda ve özellikle 2023’e gelindiğinde 4 bin adet azalmıştır. Sistemik bir biçimde sorun algısını işleyenlerin, bu duruma ilişkin özel bir çabası söz konusudur. Küpeli hayvanların hamile kalması durumlarıyla sıkça karşılaşmakta, bu da belediyelerin çalışmadığını ve denetleme mekanizmalarının işlemediğini göstermektedir. Dolayısıyla tespiti yaparken sorun addedilen durumda, iktidarın kendi payını görememiş olması ciddi bir pervasızlık örneğidir.

Öte yandan, kısırlaştırma yapmak yerine hayvanlar, yıllar boyunca mahallelerden toplanıp şehir dışlarına, ormanlık alanlara ve çöplüklere bırakılmışlardır. Popülasyon denetimine dair hiçbir faydası olmayan bu pratik hem hayvanların aç kalmasına, hastalanmasına, travmalar yaşamasına ve hem de ölümlerine neden olmuştur. Bu yöntem, belediyeler tarafından icra edilen, hayvanların refahını hiçe sayan, geçici ve sorumsuz bir çözüm denemesi olarak sıklıkla

karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, belediyeler 20 yıl boyunca hayvanları şehir dışına atmak için verdikleri çabayı, kısırlaştırma programlarının yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde uygulanması için vermiş olsalardı, hem hayvanların hem de toplumun yararına bir iş başarmış olacaktı.

Etik ve bilimsel açıdan tavsiye edilmiş, 2004'ten beri uygulamada şeklen olan popülasyon kontrol programı TNR (Teap-Neuter-Return yani Yakala-Kısırlaştır-Bırak) yöntemini, uygulamayan yerel yönetimlere ve sorumlulara hiçbir yaptırım uygulanmamıştır. Bu yöntemin çevre ve insan sağlığı için en uygun yöntem olduğu 2019 yılında tüm partilerin oy birliğiyle ile kurulan Meclis Araştırma Programı Raporu'nda da tekrar belirtilmiştir ve bu dayanak, ilgili meslek gruplarının uzmanları ve hak savunucularının bilimsel tavsiyeleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Fakat yerel yönetimler bu minvalde kullanılması gereken bütçeleri kullanmaktan imtina etmiş, dolayısıyla görevlerini yerine getirmeyerek suç işlemişlerdir. Bu gerçekten hareketle genel gerekçede belirtildiği üzere, programın başarısız olduğunun iddia edilmesi gerçeği yansıtmamaktadır, zira program hiçbir şekilde uygulamaya konulmamıştır.

Gerekçede sunulan bir diğer husus ise Türkiye'nin 2003 tarihinden bu yana tarafı olduğu Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin, sokak köpek sayısının sorun teşkil ettiğine kanaat getirilmesi durumunda sayıyı azaltmak üzere öldürme işleminin uygulanması uygun gördüğü iddiasıdır. Gerekçeyi yazanlar ilgili sözleşmenin yalnızca bu kısmına odaklanıp, bütüncül bir okuma gerçekleştirmedikleri için, gerekçenin devamında yer alan, kısırlaştırmanın önemine yapılan vurguları da bile isteye görmezden gelmişlerdir. İktidarın ve şürekasının ilke edindiği, her türlü gerçeği kendi istek ve taleplerine göre eğip bükme, kırıp biçme ve yerelleştirme arzusu burada da kendini açık bir biçimde göstermektedir.

2.5. 2019 MECLİS ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORUNDA YER ALAN TESPİTLER & ÖNERİLER

Daha önce de belirtildiği gibi, 2019 yılında TBMM'de grubu bulunan bütün partilerin ortaklaşmasıyla, hayvanların haklarının korunması ve maruz kaldıkları sorunların önlenmesi için tedbiren bir meclis araştırma komisyonu kuruldu. Bu komisyon, detaylı çalışmalar yürüterek, herkesin üzerinde mutabık kaldığı bir rapor oluşturdu ve bu raporda yer alan tespit ve öneriler, daha sonra, ne 2021'de ne de bugün yasa tasarısı hazırlığında dikkate alınmadı. 5 yıl önce açığa çıkmış fakat bugün için de tespitleri ve önerileri anlamlı ve önemli olan bu rapora atıfta bulunmak gerektiğini düşünmekteyiz.

Bu raporda, öncelikli olarak, 5199 sayılı Kanunun "Hayvanları Koruma" olan adının "Hayvan Hakları" olarak değiştirilmesi önerilmiştir. Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi esas alınarak yapılan bu öneride, hayvanların eşya değil, bir hukuk öznesi olarak görülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede, hayvanların da doğuştan gelen bazı haklara sahip olduğunun kabul edilmesi için yasa adının değişmesi önemli bir adım olarak görülmüştür.

İkinci tespit ise, terminoloji sorununu ele almıştır. Mevzuatta tanımlanan "ev ve süs hayvanı", "başiboş hayvan", "güçten düşmüş hayvan" gibi kavramların yanı sıra farklı mecralarda kullanılan "sokak hayvanı", "sahipsiz hayvan" gibi ifadelerin yaklaşım ve içerik itibarıyla bir örneklik teşkil edemediği, tanımlama noksanlıkları nedeniyle kapsamının sınırlı kaldığı, bu konuda ifade bütünlüğünün bulunmadığı ve karmaşa yaşandığı belirtilmiştir. Bu konuda yönlendirici olması bakımından, uluslararası literatür de dikkate alınarak, hayvanların "ev hayvanı", "yaban hayvanı", "şehir hayvanı", "çiftlik hayvanı" şeklinde tanımlanmalarının uygun olacağı belirtilmiştir. Hayvanlara gruplandırma ve isimlendirme yapılırken herhangi bir

türü küçümseyecek, ötekileştirecek, hayvan onuruna aykırı bir adlandırma yapılmamasının esas alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Bir diğer husus, daha önce belirttiğimiz üzere, Türkiye’de sokak hayvanlarına dönük kayıt tutulmaması ve sayının belirlenememiş olması ile ilişkilidir. Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi ve Tüm Bilimsel, Kültürel ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜBİKAM) Derneği’nin sokak hayvanlarının sayımı için ortak yürüttüğü bir proje örnek gösterilmiştir. Şehirlerde yaşayan hayvanlara yönelik çözüm üretilebilmesi için belediyeler, il özel idareleri ve muhtarlıklardan da yararlanılarak bu hayvanların sayısı, coğrafi konumu gibi temel bilgilerin edinilmesinin önemli olduğu ve koordinasyon halinde çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Kedi ve köpeklerin kimliklendirilmesine dönük eksikliklere dair de raporda tespitler yer almıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2018’de kedi ve köpeklere çip takılmasına yönelik çıkarılan yönetmeliğin önemli olduğu, kedi köpeklerin sokağa bırakıldıkları takdirde hızlıca bilgilerine erişebileceği fakat yalnızca sahipli hayvanları kapsadığı için eksik olduğu belirtilmiştir. Hayvanların mikroçip ve benzeri yöntemlerle kayıt altına alınmalarının, belediyelerin birbirlerinin sınırlarına veya dağlık, ormanlık alanlara sokak hayvanlarını bırakmalarının da önüne geçebileceği belirtilmiştir.

Bir diğer önemli husus ise hayvan popülasyonuna ilişkin aksaklıkların tespitidir. Yerel yönetimlerin sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ile ilgili yeterli bütçe ve personel ayıramadığı, eş zamanlı ve yeterli sayıda kısırlaştırma yapılamadığı ve bu nedenle hayvan sayısının sürekli artış gösterdiği belirtilmiştir. Serbest yaşayan hayvanların popülasyon kontrolü için yürürlükteki mevzuata uygun ve insancıl olan seçeneğin “kısırlaştırma” olduğu, konunun uzmanları tarafından da bildirildiği hatırlatılmıştır. Belediyelerin Türkiye genelinde, bir yıl içerisinde yapabilecekleri kısırlaştırma sayısının 200.000 olduğu, raporun bazı kısımlarında yer alan 2 milyon ile 4 milyon sokak köpeği tahmini üzerinden bu oranın yetersiz kaldığı ve dolayısıyla şehirlerde mevcut koşullarda popülasyon kontrolü yapılamayacağına aşıkâr olduğu vurgulanmıştır.

Öte yandan düzenli kısırlaştırma yapan ve ilgili bütçeyi ayıran belediyelerde, çevre belediyelerin kendi sorumluluklarını yerine getirmeyerek, bölgelerindeki sokak hayvanlarını, kısırlaştırma oranı yüksek olan belediyelerin bulunduğu bölgelere bırakmalarının sorun olduğu belirtilmiştir. Belediyeler tarafından ormanlık alanlara bırakılan hayvanların kendi başına yaşamalarının mümkün olmadığı, bu bölgelerde hayvan refahı, ekolojik denge, toplum sağlığı açısından sorunlar yaratıldığı ifade edilmiştir.

Popülasyon kontrolüne yönelik etkin çalışma yürütülmemiş olması, bütçe olanaklarının boşa harcanmasına neden olmuş, bunun ötesinde de hayvanlarla ilgili yönetim becerilerinin en alt seviyede kalmasıyla hayvan ve toplum sağlığı ile çevreye yönelik pek çok sorunu doğurduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda aşılama seferberliği yapılmasının önemi vurgulanmış, kısırlaştırma ve hayvanların korunmasına yönelik diğer uygulamaları gereği gibi yapmayan yerel yöneticilere adli ve idari yaptırım uygulanması gerektiği aktarılmıştır.

Bu bağlamda yapılan öneri şu şekildedir: *“Sürecin doğru yönetimi için; bütçe tahsisi (özellikle ülke çapında uygulanacak kısırlaştırma seferberliği kapsamında kurulacak kısırlaştırma merkezleri için merkezi yönetim bütçesine ödenek koyulması, yerel yönetimlerin de kısırlaştırma seferberliği için yeterli bütçe ayırması), veteriner hekim, yardımcı teknik personel ve destek personel istihdamı ivedilikle gerçekleştirilmeli, kısırlaştırma operasyonunun bir cerrahi girişim olduğu gerçeğiyle hayvanların operasyon sonrası bakımları için gerekli*

barındırma alanlarının planlanması, hayvanların yakalanabilmesi için tüm personele yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve gerekli donanımın temini (Türkiye’de henüz ruhsatlandırılmamış olan ve yakalama amacıyla gereksinim duyulan veteriner tıbbi ürünlerin ticari amaçlı olmayan ithalatı için Tarım ve Orman Bakanlığı izinleri dahil) sağlanmalıdır.

Popülasyon kontrolünde dikkate alınması gereken hususlardan arasında, sahipli hayvanların üretilmesine de dikkat çekilmiştir. Bazı hayvan sahiplerinin satış amacıyla hayvan ürettiği, hayvanların daha sık üremesini teşvik eden yöntemlere başvurulduğu ve bu bağlamda çeşitli hayvan hakkı ihlallerinin açığa çıktığı belirtilmiştir. Sahipsiz olduğu kadar sahipli hayvanların da kısırlaştırılmasının teşvik edilmesi gerektiği, kayıt dışı hayvan satışlarını önlemek için önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir.

Öte yandan, *Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği*’nde düzenlenen mobil kısırlaştırma uygulamasının da sorunlu olduğu raporda belirtilmiştir. Komisyonunda dinlenen paydaşların, bu ünitelerde kısırlaştırılan hayvanların operasyon sonrası bakımlarına ilişkin somut bir bilgi sunmadığı ifade edilmiştir. 5996 Sayılı (hayvan sağlığı hizmeti sunulabilecek birimlerin asgari teknik koşullarını düzenleyen) yasada mobil ünitelere dair herhangi bir hüküm veya atfın olmadığı fakat kısırlaştırma işlemine tabi olan hayvanların belirli bir süre gözetim altında kalmaları gerektiği, ameliyat sonrası oluşan komplikasyonlara karşı bu mobil araçların yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Hayvan refahı ve sağlığı açısından önemli risk doğuran, belediyelerin bakımevi kurma sorumluluğunu devralarak sürekli ve uzun vadeli popülasyon kontrolü yapılmasına engel olan, yine aynı nedenle, hayvanlara rutin sağlık hizmeti sunulmaması sonucunu doğuran mobil kısırlaştırma ünitelerinin ve buna yönelik mevzuat düzenlemesinin ivedilikle ve bütünüyle kaldırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bir başka husus ise, hayvanlara ilişkin süreçlerin yönetimi konusunda gerek merkezi gerekse yerel yönetimlerde yeterli bütçenin bulunmaması olarak aktarılmıştır. Bu durumun personel istihdamı, altyapı ve hayvan sağlığına yönelik uygulamaları (kısırlaştırma, aşılama, diğer sağlık hizmetleri) doğrudan etkilediği ve sokak hayvanlarına yönelik artan sorunlara çözüm bulunmasını güçleştirdiği belirtilmiştir. Bu bağlamda komisyon toplantılarına katılarak görüş ve önerilerini ileten kurum, kuruluş ve kişiler, hayvanlara yönelik süreçlerin yönetilmesinde kullanılmak üzere “Hayvan Hakları Fonu” ya da başka bir ad altında bir fon oluşturulmasını önermişlerdir. Bu fonun gelirlerinin; belediyelerin aldığı emlak, çevre temizlik vergilerinden aktarılacak paylardan; at yarışı, milli piyango gibi şans oyunlarından aktarılacak paylardan, kesilen idari para cezaları ile yapılacak bağışlardan oluşabileceği; kurulacak bu fonun yine Komisyona iletilen önemli bir sorun olan usulsüz ve kayıtdışı bağış toplanmasının önüne geçebileceği ifade edilmiştir. Bu konuyla ilişkili olarak, hayvanların refahı ve korunması için işbirliği yapılmasının önemi vurgulanmış, bu doğrultuda yerel yönetimlere mali desteğin artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bir diğer husus, İl Hayvanları Koruma Kurullarının aktif hale getirilmesi gereğidir. Toplantıların nadiren yapılmış olması ve bazı üyelerin toplantılara hiç katılmadığı tespitinden hareketle, bu kurulların hayvanların sorunları üzerine sıklıkla toplanması önerilmiş ve komisyona barodan da katılımcı sağlanması tavsiye edilmiştir.

Komisyon sürecinde de defaatle belirttiğimiz gibi meclis çatısı altında böyle bir çalışma yapılmasına rağmen, çalışmayı göz ardı ederek, orada verilen emeği ve değeri hiçe sayarak getirilmiş olan teklif kabul edilebilir değildir. O dönem komisyon başkanı ve AKP Tekirdağ Milletvekili Mustafa Yel’in komisyon raporunda yer alan sözleri de o dönemden bugüne

çelişkili bir tutum ve tavır alındığının net bir göstergesidir. Yel'in Sunuş'ta yer alan sözleri şu şekildedir:

"Yok edilen her hayvan ve bitki türünde doğamız, telafisi mümkün olmayan kayıplarla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal uzlaşmadan ahlaka, insan haklarından diğer canlıların haklarına kadar uzanan her türlü sorunun yaşama saygı duyulmadan çözümlenmesi mümkün değildir.

Geleneklerinde hayvan sevgisi olan, tarihinde hayvanların korunması için vakıflar kurmuş olan ülkemizde, hâlâ hayvanların öldürülmesini, kötü muameleye maruz kalmasını konuşmamız bizim için önemli bir mahzurdur.

Gelişmiş ülkelerde sokaklarda hiç hayvan bulunmadığı gerekçesinden yola çıkarak sokak hayvanlarının itlaf edilmesine yol açacak bir düzenleme ya da uygulama yapılması hayvanların yaşam hakkını ortadan kaldırmak demektir. İnsanın, hiçbir gerekçeyle bir türü ortadan kaldırma kararına ya da yetkisine sahip olmadığı kabul edilmelidir. Doğanın korunması hayvanların korunması hususunu da kapsamaktadır."

Ekim 2019'dan Temmuz 2024'e kadar geçen sürede AKP'nin yukarıdaki tavidan bugünkü tavıra gelmiş olması, yürüttükleri politikalarının tutarsızlığı ile doğrudan ilişkilidir. Birbirine zıt bir şekilde geliştirilen bu politika değişikliği, AKP-MHP iktidarının önerdikleri tekliften bir çıkar elde etme çabası içinde olduklarını düşündürmektedir. Hali hazırda raporda belirtilen önerileri uygulamak, mevcut birimleri harekete geçirmek ve iyileştirmek yerine, köpeklerin toplatılmasına, olmayan barınakların inşasına, öldürmede kullanılacak olan ilaçlara kaynak harcamakta bir beis görmemeleri bu düşünceyi güçlendiren göstergelerdir. Dolayısıyla, yaşamı, doğayı, rantı ve talana heba etmeyi ilke edinen bir geleneğin teklifi, hayvandan ve insandan yana değil sermayenin önceliği ve çıkarıdır.

2.6. KANIT YOK FAKAT GEREKÇE VAR

Kanıt olmadan gerekçe sunmak, gerçekliğin ve mantığın temel prensiplerini hiçe saymak demektir. Bu tür bir yaklaşım, halkın güvenini sarstığı gibi, karar alma süreçlerinin ciddiyetine de gölge düşürür. Temelsiz iddialardan hareketle şekillenen politikalar, bireylerin ve toplumun haklarını ihlal etmekle kalmaz, yönetim mekanizmasının keyfi ve güvenilmez hale gelmesine sebep olur.

Söz konusu teklif, tam anlamıyla böyle bir tasvirin içini dolduracak niteliktedir. Dört sayfaya sığdırılmış gerekçeler yumağında kanıt yok, iddia çoktur. Türkiye'de veri çalışmaları, veri toplama ve yayınlama altyapısının zayıflığı, kamu şeffaflığının eksikliği, politik kısıtlamalar sebebiyle yetersizdir. Bu yetersizliğin iyileştirilmesine dönük hiçbir çalışma yürütmeden, bilimsel dayanağı olan gerekçelere yaslanmadan önümüze böyle bir çalışmanın getirilmesi eksikliklerdir.

Taslakta da görüldüğü üzere yasanın temel amacında, sokaktaki hayvan ve özellikle köpek nüfusunu kontrol altına almak fakat köpek nüfusunu oluşturan nedenler üzerine hiçbir çalışma yapmadan ve mevcut uygulamanın değiştirilmesine dair ikna edici herhangi bir veri öne sürmeden ve öldürme yöntemiyle köpek nüfusunun kontrol altına alınabileceği iddia edilmiştir. Gerekçede ifade edilen nedenlerin kökenine inilmeden yapılacak hiçbir çalışma sonuç vermeyecektir, yapısal çözüm üretilemeyecektir. Daha öncede belirttiğimiz gibi Osmanlı ve Türkiye tarihinde de bu vahşi uygulama sonuç vermemiştir, bugün de vermeyecektir.

Gerekçede kuduz riskli temasın artmış olmasına ilişkin Sağlık Bakanlığı'ndan alındığı iddia edilen bir veri kullanılmış fakat bu veriye ilişkin herhangi bir detay verilmemiş, tatmin edici, bilimsel bir açıklama yapılmamıştır. Kuduz vakasına rastlanan türün sokakta yaşayan, evde bulunan, kedi, köpek, yarasa, yaban, besi hayvanlarından veya diğerlerinden bulaştığına dair net ve detaylı bir bilgi sunulmamıştır. Ayrıca her ısırılma ve tırmalamada kuduz riski vardır diye not düşüldüğü unutulmamalıdır. Kuduz riskli temaslara hastanelere başvuranların istatistiki verilerine dayanarak çıkarımda bulunulabilmesi için aşı olan her insanın öyküsünün detaylı bir biçimde alınması gerekmektedir. Görevini yapmayan yerel yönetimlerin eksikliklerini gidermek üzere sahada adeta kamusal faaliyet gösteren hayvan hakları gönüllülerinin önlem amaçlı aşı olması sık gözlenen bir durumdur. Bu haliyle riskin arttığını iddia etmek, bu durumdan da 6. maddede yer alan modelin ilk iki ayağını uygulamayan yerel yönetimlerin yerine modelin kendisini sorumlu tutmak akıl tutulmasıdır. Dolayısıyla arttığı iddia edilen saldırı vakalarının mevcut kısırlaştır-aşıla-yerinde yaşat modeli nedeni ile meydana geldiğini söylemek mümkün değildir. İki husus arasında korelasyon kurulabilmesi için saldırı vakalarının şeffaf bir biçimde ortaya konması, modelin uygulandığı küpeli köpeklerin yoğunluk arz etmesi gerekmektedir. Buna rağmen kuduz teması grafiğinin gerekçeye eklenmiş olması, anlamsızdır, bilimsel bir çalışma izlenimi vermemektedir.

Öte yandan Türkiye'de sahihsiz köpek saldırılarından ölen kişilerin olduğu vurgulanmış fakat sayısal hiçbir veri eklenmemiştir. Sokak köpekleri "en temel insan hakkı olan yaşam hakkını dahi tehdit eder" gibi bir yargı belirtilmiş, ama bunu destekleyecek herhangi bir veri belirtilmemiştir. Sokak hayvanlarının sayısına ilişkin verilmeye çalışılan referans da veri eksikliğinin bir gerçekmiş gibi sunulmasından azade değildir. "Türkiye'de 2 milyon civarında köpek olduğu ifade edilse de..." şeklinde bir sayısal referans oluşturulmaya çalışılmış, ancak bunun kaynağı gösterilmemiştir. Ancak devamında hayvanların yıl içerisinde 1-2 defa doğum yaptığı ve her defasında ortalama 6-8 arasında yavru doğurmaları gibi bir yaklaşımla oldukça havada kalan ve bilimselliğe son derece mesafeli bir hesaplama ile köpek sayısının 4 milyon olduğu belirtilmiştir. Buradaki hatanın daha net anlaşılabilmesi için yapılan üstel hesaplamaların geriye yürütülmesi durumunda, yirmi yıl öncesine gittiğimizde Türkiye'de bir tane bile köpeğin olmaması gerekirdi. Kaldı ki her dişi köpeğin 6-8 adet yavru olması üzerinden hesap yapılması başlı başına bir sorundur. Zira her köpeğin 6-8 adet yavru oluyor olmayışı bir yana, dünyaya gelen yavruların tamamının veya birçoğunun üreme safhasına geçmeden hayatını kaybettiği nazara alınmamıştır. Bu durumun göstergesi; gerekçede her yavrunun yaşamayacağına dair düşülen kayda rağmen amacın üreme hızının anlaşılması olduğuna dair söylemdir. Çünkü hayatını kaybeden yavruların hâlihazırda üreme hızının oranına bir katkısı olamayacaktır. Dolayısıyla popülasyonun kontrol edilemez bir boyuta ulaştığı iddiasının gerçekten ziyade teklifi hazırlayanların ümidi olduğu, teklif edilen değişiklikten dahi anlaşılmaktadır. Milyonlarca köpeğin hayatını etkileyecek bir yasa tasarısında, temelsizliklerine dayanmamız ve güvenmemiz beklenmiştir. Kent ve kırdaki yaşayan sokak köpeklerinin sayısını açığa çıkaracak bir matematiksel model uygulamadan, farazi bir söylem üzerinden hareket etmemiz beklenmemelidir.

"Sahipsiz hayvanların saldırısı sonucunda valiliklere ve yerel yönetimlere açılmış birçok tazminat davası bulunmaktadır" bilgisi verilmiş ve yine bu iddia veri ile desteklenmemiştir. Bu iddiayı ortaya koyanların, bahsettikleri belediyelerden kaçının kısırlaştırma merkezine sahip olduğunu, kaç tane kısırlaştırma ve rehabilitasyon yapıldığını açıklamamış olması da manidardır. Görevlerini yerine getirmeyen yerel yönetimlerin kısırlaştırma uygulamasını istikrarlı bir biçimde yapmış olsalardı, bugün iddia edilen tazminattan daha ekonomik ve toplumsal bir çözüm yaratmış olacaktı. Dolayısıyla görevlerini yapmamış olmalarının bedelini tazminatla

ödemiş olmalarında bir sorun yoktur bilakis tazminatla sınırlı kalınmamalı daha etkin bir yaptırım uygulanmalıdır.

Velhasıl, milyonlara hayvanın izolasyonunu, sürgün edilmesini ve ölümünü öngören, toplumsal ve yaşamsal olumsuz birçok duruma sebebiyet verecek denli önemli bir yasa çalışması yapılırken, bilimsel verilere başvurmadan, istemin kâğıda döküldüğü dolayısıyla da kamu yararı ve ortak akıl ilkesinin gözetilmediği bir yöntemle çalışma yürütmek mümkün değildir. Hileli aklın zikriyle yasa yapılmaz, bu yasadan yaşamı önceleyen hiçbir sonuç çıkmaz.

2.7. YASA TASARISINA KARŞI ULUSLARARASI PLATFORMLARDAN YAŞAMA VE YAŞATMAYA DESTEK

Türkiye'deki sokak hayvanları, kamusal yaşamın bir parçası oldukları için Türkiye'ye gelen birçok yabancı için çekmekte ve olumlu karşılanmaktadır. Özellikle İstanbul, dışarıdan gelen birçok insan için kedili-köpekli kent diye tasvir edilmekte, sokak hayvanlarının insanlarla bir arada yaşama hali memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu sebeple, mevcut yasa tasarısının hayvanları yaşam alanları olan sokaklardan söküp atmaya dönük olması, uluslararası kamuoyunda da tepkiyle karşılanmış, siviller ve kurumlar tasarıya karşı Türkiye'de mücadele yürüten kimselere dayanışma mesajlarını iletmişlerdir.

Avrupa Parlamentosu ve Hollanda Ulusal Parlamentosu üyeleri komisyonda görüşülen yasa tasarısı ile ilgili TBMM'deki vekillere bir mektup göndermişlerdir. Mektupta şu ifadeler yer almaktadır:

“Sokak hayvanlarının toplu olarak katledilmesine daha fazla olanak sağlayacak bir yasanın çıkarılmasının planlandığını öğrenmiş bulunuyoruz. Sizleri bu yasayı geçirmemeye çağırıyoruz. Hollanda'daki deneyimlerimizden, hayvanları öldürmenin ya da yakalayıp aşırı kalabalık barınaklarda kötü koşullarda tutmanın paraya mal olduğunu ancak insan sağlığını korumadığını ya da uzun vadede herhangi bir sorunu çözmediğini biliyoruz. Aksine, bu tür uygulamaların ülkelerin itibarına zarar verdiği ve toplumda daha fazla şiddete katkıda bulunduğu kanıtlanmıştır. TNVR (Yakala, Kısırlaştır, Geri Bırak) programlarına ve farkındalığa ciddi yatırım yapmanın, sokaktaki hayvan popülasyonlarını yönetmek için en etkili ve etik yöntem olduğunu deneyimlerimizden biliyoruz.

Sokak hayvanlarına insani muamelenin Türkiye'de yüzlerce yıldır iyi ve değerli bir uygulama olduğunu takdir ediyoruz ve tüm canlılara özen ve insanîyetle davranmanın Türkiye halkının hala önemli bir değeri olduğundan eminiz.

Türk hükümetinin sokak hayvanlarının daha fazla öldürülmesine olanak tanıyan yeni yasayı kabul etmemesi, hayvan refahı örgütleri ve uluslararası toplumla birlikte çalışarak TNVR'nin uygulanmasını güçlendirmesi ve toplumda farkındalık yaratması, insancıl ve hayvan dostu bir köpek ve kedi nüfusu yönetimi adına hem insanlar hem de hayvanlar için önemlidir.

Hayvanların toplu olarak öldürülmesine olanak tanıyan yasa tasarısı, sorun çözmek yerine sorun yaratacaktır ve Türkiye gibi medeni bir topluma ait değildir. Bu nedenle sizi aşağıdaki konularda uyarıyoruz:

- 1. Sokak hayvanlarının toplu olarak öldürülmesini kolaylaştıracak yeni yasayı geçirmeyin.*

2. *Bunun yerine ulusal ve uluslararası hayvan refahı örgütleriyle bağlantı kurarak sokak hayvanları politikasının en etkili ve insancıl Yakala, Kısırlaştır, Geri Bırak (TNVR) yöntemlerine göre uygulanması için yatırım yapmaya başlayın. Bu, köpek ve kedilerin toplu olarak öldürülmesine şiddetle karşı çıkan ve köpek ve kedi nüfusunu kontrol altına almak için tek etkili yöntem olarak TNVR'yi işaret eden WHO (Dünya Sağlık Örgütü), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü) ve WOA (Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü) gibi en saygın kurumların tavsiyelerine uygun olacaktır. Olumlu adımlar atmanıza yardımcı olmak isteyen birçok kuruluş var.*

Uluslararası anlaşmalara ve değerlere göre hareket etmek sizin elinizde. Hollanda, sokaktaki hayvan nüfusunu kontrol altına almanın ve herkes için kurtarıcı bir çevre yaratmanın tek yolunun hayvanları öldürmekten vazgeçmek ve TNVR programlarını yaygınlaştırmak ve insanları eğitmek için hayvan uzmanlarıyla birlikte çalışmaya başlamak olduğunu kanıtlamıştır. Türkiye'nin de sadece hayvanların değil insanların da yararına olacak bu adımları atabileceğinden eminiz.

*Anja Hazekamp
Avrupa Parlamentosu Üyesi*

*Ines Kostić,
Hollanda Ulusal Parlamentosu Üyesi”*

Bu bağlamda, İtalyan Kadın Veteriner Hekimleri Derneği (Associazione Donne Medico Veterinario), tasarıya karşı etik ve bilimsel bir duruş sergileyen veteriner hekimlerle birlikte sınırsız bir dayanışma içinde olduklarını, tasarımı üzüntü ile karşıladıklarını yaptıkları açıklamada dile getirmişlerdir. Öte yandan, İtalyan Veteriner Hekimleri Birliği (Federazione Nazionale Ordini Veterinari Italiani) aracılığıyla Avrupa Veteriner Hekimleri Federasyonu'nun (Federation of Veterinarians of Europe) konuya dahil olması için çağrıda bulduklarını da belirtmişlerdir.

Benzer şekilde, sokak hayvanlarının sesini dünyaya duyurmak amacıyla İngiltere Londra'da, 21 Temmuz'da, yasa tasarısına karşı olduklarını ifade etmek ve katliama dur demek için Londra'daki Türkiye Büyükelçiliği'nde bir araya gelerek tepkilerini gösterdi. Yine Almanya Münih'te Türkiye Büyükelçiliği'nde, Essen'de tren istasyonunda yurtaşlar bir araya gelmiş, Almanca, Türkçe ve İngilizce yasaya karşı olduklarını ifade eden gerekçeleri kamuoyu ile paylaşmışlardır. Türkiye'de yükselen sesin dünyada yankılanması, iktidarın yasa tasarısını hazırlarken sıklıkla dile getirdiği “referansımız Avrupa” söylemlerini boşa çıkarmış, yaşamdan yana olan herkesin tepkisini çekmiştir.

3. KENT YAŞAMINI SALT İNSAN ODAKLI ELE ALAN KAPİTALİST, TAHAKKÜMCÜ, TEKÇİ HÂKİM ANLAYIŞI REDDEDİYORUZ!

Şehirler ve kırlar; sosyal bağların, yaşam tarzlarının, kültürün, hafızanın, doğayla ve tüm canlılarla ilişkilerin iç içe olduğu alanlardır. Dolayısıyla buralarda insanın insanla, doğayla ve tüm canlılarla kurduğu ilişkiler özgür, adil, uyumlu ve demokratik değerler esas alınarak inşa edilmek zorundadır.

DEM Parti olarak, kent ve kır yaşamında insanlar kadar, bitkiye, hayvana, suya, toprağa, havaya ve tarihsel değerlere karşı da sorumlu bir yaklaşımı esas alıyoruz. Ancak hayvanların toplu bir şekilde toplatılıp hastalık yaftası ile uyutma adı altında toplu katliamını düzenleyen bu yasa

tasarısıyla birlikte ne yazık ki, iktidarın kendi sorumluluklarının üzerini örterek, gerçekleri bir kez daha çarpıtan ve manipüle eden politikalarıyla karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz.

Büyük sermaye tekellerine, yandaşlara patronlara her türlü kaynak yaratan iktidar, yaşam alanlarının her geçen gün yok edildiği, maruz kaldığı zulüm karşısında kendini savunamayan hayvanlara her ne hikmetse kaynak yaratamıyor. Ve buldukları çözüm ise tam bir insanlık utancı. Hayvanları toplayıp hastalık yaftası ile toplu bir şekilde öldürmek... Bu kabul edilebilir bir durum değildir. 20 yıldır aşı, tedavi yapmayan, kısırlaştırma yapmayan, kaynak yaratmayan sanki kendi belediyeleri, kendi iktidarlara değilmiş gibi yaşanan olayların faturasını sokak köpeklerine kesen vicdansız bir iktidardan da katliam dışında başka bir çözüm beklenemezdi zaten.

Kısırlaştırma ve tedavi çalışmaları yapmak yerine hayvanları toplayıp ıssız arazilere bırakarak buralarda aç kalmasına, travmalar yaşamasına neden olarak hayvanlardaki agresyonu artıran, insanlara saldırmalarının nedeni sanki kendi sorumsuzlukları değilmiş gibi yandaş tv kanallarınca, özellikle sosyal medya trolleri aracılığıyla manipüle eden bu anlayış ne yazık ki sokak hayvanlarına karşı nefret ve şiddet eylemlerinin de artmasına neden olmuştur.

Oysaki insanlar olarak, doğanın efendisi değil bir parçası olduğumuz ve tüm canlılar ile birlikte zarar vermeden barış içinde yaşamak zorunda olduğumuz gerçeğini yıllardır defaatle dile getiriyoruz! Ancak her seferinde kolaya kaçan doğadan, toplumdan, emekten yana olan her çabayı, çalışmayı yük olarak gören anlayışın bu hakikate ısrarla gözünü kulağını kapattığını görmekteyiz.

3.1. ÖNERİLERİMİZ

Hayvan hakları alanında çalışma yapan birçok dernek, kurum ve kuruluşlarca, hayvanların bizzat belediyeler eliyle toplatılıp ıssız arazilere bırakıldığı yönünde binlerce vaka tespit edilmiştir. Kısırlaştırma, rehabilitasyon çalışmalarını bir maliyet, yük olarak gören anlayış, doğal yaşam alanı adı altında, köpekleri ıssız arazilerde tecrit ederek bir taraftan popülasyonun artmasına neden olmakta, bir taraftan yaban hayatını tehdit edip hastalıklara davetiye çıkarmakta, bir taraftan da agresyonu tırmandırmaktadır. Hayvanların bu şekilde kent yaşamından izole edilmesi, yaban hayatı ile kent yaşamı arasındaki bariyeri de ortadan kaldıracak, bütün ekosistemi bozacak ve aslında birçok yerde örneğini gördüğümüz gibi, yaban hayvanlarının köylere kentlere inmesine neden olacaktır. Bu durum bizlere bir kez daha yaşamı inşa ederken doğanın sınırlarını gözetmek zorunda olduğumuzu, ekolojik varlıklara ve sistemlere zarar vermememiz gerektiğini kanıtlamıştır.

Aşırı kar hırsıyla yaşam alanları yok edilen canlıların uğradıkları zulmü durdurmak için başta yerel yönetimler olmak üzere tüm yetkililere, ilgili devlet kurumlarına kimsenin zarar görmeyeceği, sokak hayvanlarının doğru şekilde ihtiyaçlarının karşılanacağı çözümler üretmeleri gerektiği konusunda çağrıda bulunarak önerilerimizi yineliyoruz.

1. Derhal, gerekli bütçe oluşturulup, mevcut barınak gerçekleri göz önünde bulundurularak tüm belediyelerin, hasta olan hayvanların refah içerisinde tedavi edilebileceği geçici hayvan bakımevlerini kurması, sokakları hayvanlar için daha yaşanılabilir hale getirmesi gerekmektedir.
2. Kısırlaştırma, bakım ve rehabilitasyon çalışmaları için yeterli sayıda veteriner istihdam edilip meseleye doğru temelde yaklaşılmalı ve yeni bir insanlık utancına imza atılmamalıdır.

3. Sahipli-sahipsiz ayırımına gitmeden etkin bir kısırlaştırma ve aşılama seferberliği başlatılmalıdır. Bu konuda partimizin de temel önerisi olan Koruyucu Veterinerlik Hekimliği uygulaması ile aşılama ve diğer önleyici uygulamalarla başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere birçok hastalık önlenir. Bunun için öncelikli olarak üreticilere eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmeli, hastalıktan ölümlerin önlenmesi için Koruyucu Veteriner Hekimlik uygulaması başlatılmalıdır.
4. Hayvan hakları alanında çalışan en geniş kesimlerle ortaklaşarak, toplumsal bilinç ve farkındalık çalışmaları artırılmalı ve bu kapsamda kampanya çalışmaları başlatılmalıdır. Muhtarlar başta olmak üzere tüm yerel mahalli idarelere hayvan hakları eğitimi verilmelidir.
5. Bu kapsamda basın yayın kuruluşları üzerinden kamu spotları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
6. Türkiye'deki cins köpek ve kedi üretim tesisleri derhal kapatılmalı ve hayvanların para karşılığında satışı yasaklanmalı, barınak hayvanlarının sahiplenilmesi için teşvik çalışmaları yapılmalıdır.
7. Birlikte yaşadığı hayvanları terk edenlere caydırıcı cezalar verilmelidir.
8. Aynı şekilde belediyeler de ceza kapsamına alınarak bakım evlerinde hayvanları kendi kaderine terk eden, aşı, tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarını yapmayanlara yaptırım uygulanmalıdır. Bu kapsamda bakım evlerinin kamera sistemi ile takip ve denetim çalışmaları aksatılmadan yapılmalıdır.
9. Belediyeler, hayvan hakları alanında çalışma yapan kurum, STK ve gönüllülerle birlikte çalışmalıdır. Bu kapsamda oldukça duyarlı geniş bir kesim var, bakımevleri bu kesimlerin denetimine, kontrolüne ve hatta katkısına açık olmalıdır.
10. Hayvanları nesneleştiren, mal, eşya muamelesi yapan anlayış terk edilmelidir. Hayvanlara şiddet uygulayanlar, zehirleyenler, arabayla kasıtlı olarak ezenler, cinsel istismarda bulunanlar vb şekilde eziyet edenler, yatağı olan hapis cezalarıyla yargılanmalıdır. Hayvanlara karşı işlenen bu tür suçların telafisi olmadığından iyi hal indirimi uygulanmamalıdır.
11. Ekoloji ve hayvan hakları alanı, eğitim müfredatına dâhil edilip, okul öncesinden başlayarak ilköğretime kadar zorunlu ders olarak verilmelidir.
12. Hayvan hakları alanında çalışma yapan dernek ve bireylerin faaliyetleri, hayvan hakları konusuna hâkim kimselerden oluşturulacak organlarca denetlenmeli, hayvanlar üzerinden rant sağlayan, bakımını yapmayan, ihmal edenler cezalandırılmalıdır.
13. Yasal boşluklardan, cezasızlık ve denetimsizlikten faydalanarak hayvanları istismar eden, hayvanlardan rant sağlayan tüm hayvanat bahçeleri, yunus parkları, sirkler kapatılmalıdır.

4. HAYVANLARI KORUMA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 1

Yapılan değişiklikle mevcut kanuna 'insan ve çevre' ibaresi de eklenmiştir. Yaşam alanları; sosyal bağların, yaşam tarzlarının, kültürün, hafızanın, doğayla ve tüm canlılarla ilişkilerin iç içe olduğu yerlerdir. İnsan doğal çevrenin bir üyesidir. Bitkiler ve hayvanlar da... Ancak bu doğal durum her seferinde insan merkezli tahrip edilmekte, tüm yaşam alanları insan merkezli bir inşayla karşı karşıya kalmaktadır. İnsan- hayvan ve insan-çevre ikilemelerinde dengenin sürekli olarak insan lehine olacak şekilde bozulduğu tarihsel tecrübelerle de sabittir. Bu nedenle yapılan değişiklik insan merkezli bir müdahaleyi ifade etmekte, mevcut yasanın

oluşturulma ruhunu bozmaktadır. Bu Kanun ana hatlarıyla hayvanları yaşam alanlarında korumaya ve rehabilite etmeye odaklanmalıdır. Mevcut yasaya kamu kurum ve kuruluşları tarafından riayet edilmesi ve denetimlerin ciddiyetle yapılması durumunda dahi insan sağlığı açısından oluşan risk faktörleri kısa vadede ortadan kalkacaktır. Yapılan değişiklikle kanun, hayvan merkezli olmaktan çıkıp, sadece insanı merkezine koyan bir okumaya ve pratiğe evrilecektir.

Madde 2

Bu madde ile Teklif, ana hatlarıyla hayvan haklarını korumaktan uzak kanun madde önerilerini içermektedir. Teklif ile 5199 sayılı yasanın 3'üncü Maddesinin (f) ve (j) bentleri değiştirilmiştir. (f) bendinde *sahipsiz hayvan* tanımı yapılmış (j) bendinde *sahipli hayvan* tanımı yapılmıştır. 5199 sayılı Kanunun 3'üncü Maddesinin (k) bendi yapılan değişiklikle '*hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği*' şekliyle revize edilmektedir. Bu değişiklikte hayvanlar açısından iki olumsuz sonuç oluşacaktır. *Birincisi*; hayvanlar yaşam alanlarından alınarak, sürekli olarak barınaklarda yaşayamaya mahkûm bırakılacaktır. *İkincisi*; mevcut hayvan popülasyonu düşünüldüğünde, mevcut durumda dahi kötü koşullara sahip barınaklar, artacak hayvan yoğunluğu konusunda alt yapıya sahiptir. Bu, zaten hayvan sağlığı açısından elverişsiz olan mevcut barınaklardaki olumsuz tabloyu daha çok ağırlaştıracaktır.

Madde 3

Teklif ile 5199 sayılı Kanunun 4'üncü Maddesinin (b) bendi yürürlükten kaldırılıyor. Mevcut şekliyle bent şu şekildedir:

"Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir." 5199 sayılı yasada yer aldığı şekliyle evcil olmayan hayvanlar da evcil hayvanlar gibi haklara sahiptir. Bendi kaldırılışı teklifin ruhunu özetleyen bir yerde durmaktadır. Sokakta yaşayan hayvanların barınaklara hapsedilmesine olanak sağlayan düzenlemeleri temellendirir niteliktedir.

Yine teklif ile, 5199 sayılı Kanun 4'üncü Maddesinin (d) bendi değiştirilerek bakım sorumluluğu, sahiplenme zorunluluğuna dönüştürülmektedir. Bu değişikle, sahiplenilmeyen hayvanlara barınak dışında bir yaşam hakkı tanınmamaktadır.

Aynı teklifte 5199 sayılı kanunun 4'üncü maddesinin (j) bendinde de değişiklik yapılmaktadır. Madde *sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların* barınakta sürekli yaşamasını zorunlu kılan bir düzenlemeyi içermektedir. Madde önerisi, teklifin bütününde görüldüğü gibi hayvanların barınaklara hapsedilmesini önermektedir.

Madde 4

Yapılan değişiklikle, "hayvanlara bakan veya bakmak" ibaresi "*hayvanları hayvan bakımevi kurarak sahiplenmek*" şeklinde değiştirilmiştir. Madde ile mevcut yasanın dördüncü fıkrasının son cümlesi "*Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilen köpekler sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.*" şeklinde değiştirilmiştir.

Değişiklikle hayvanların son derece kötü koşullardaki mevcut barınaklarda tecrit edilmesi düzenlenmektedir. Komisyon görüşmelerinde, yasanın imzacıları rehabilite edilen hayvanlar ibaresinin değiştirilmesini ve köpeklerle sınırlı tutulmasını önermiştir. Bu değişikliğin

köpeklerle sınırlı tutulmuş olması, olumlu bir gösterge olarak kabul edilmemelidir. İzole etme, kötü koşullara maruz bırakma, ölümlere kapı aralama bugün köpeklerle başlayıp yarın kediler veya başka bir canlı ile devam edebilecektir. Canlı yaşamı hiçbir şekilde birbiri ile kıyaslanmamalıdır. Can candır ve meclis hiçbir canlının zarar görmemesinin sorumluluğunu taşımalıdır.

Ayrıca, hayvan bakımevlerine alınan hayvanların Bakanlık veri sistemine kaydedileceği belirtiliyor. Bu durum mevcut yasaya göre zaten yapılması gereken bir çalışmayken buradaki ihmal de bir nevi itiraf edilmiş olmaktadır.

Mevcut belediyelerin $\frac{3}{4}$ 'ünün hâlihazırda barınağı bulunmamaktadır. Olanların da koşulları son derece kötüdür. Yapılan değişiklikle 2019'daki Meclis raporunda tespiti yapılan kısırlaştır, aşıla, yerinde yaşat ilkesi de ihlal edilmektedir.

Madde 5

Önerilen ilk değişiklikle mevcut kanunda yer alan “*Öldürülmesi*” ibaresi hayvanlar açısından sanki çok farklıymış bir şeymiş gibi “*Ötanazisi*” şeklinde değiştirilerek manipülasyon yapılmıştır. Komisyona gelmeden önce ve komisyon süreci boyunca, bu algı manipülasyonuna karşı açığa çıkan tepki sonucunda ötanazi ibaresi kaldırılmış fakat fiiliyatta hiçbir değişikliğe tekabül etmeyen bir öneri getirilmiştir.

Ötanazi ibaresinin çıkarılmış olması ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 9. maddesi 3. fıkrasına atıf yapılmış olması, esasta hiçbir değişiklik yaratmamaktadır. Bu haliyle, ötanazi ibaresi kalkmış olsa da, c bendindeki “*davranışları insan ve hayvan sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda*” ifadesi muğlaklık teşkil etmektedir. Yoruma açık gerekçelerle hayvanların katledileceği belirtilmiş ancak bunların hangi bilimsel etik ve ölçülere göre yapılacağına ilişkin bir hüküm belirtilmemiştir. Olumsuz davranışın ve tehlike teşkil eden durumun açıkça belirtilmemiş olması, uygulamayı yerine getirecek olan kişi ve kurumlara yorum yapma hakkını doğurmakta, dolayısıyla farklılaşmış uygulamaların açığa çıkacak olmasına sebebiyet vermektedir. Kurumlara takdir ve yorum alanı tanınmasıyla birlikte, örneğin aynı durumda olan köpeklere A belediyesinde ayrı, B belediyesinde ayrı uygulama yapılabilecektir. Bu durumda hukukta aynı olayların, aynı sonuçları doğurması nazara alındığında hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiği açıktır. Dolayısıyla maddeden ötanazi ibaresinin çıkarılması, makyajlama girişiminden ibarettir.

Öte yandan, Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ne atıf yapılarak, yalnızca nüfus fazlalığına dayanarak, öldürme yetkisinin tanınması talep edilmiştir. Oysaki ilgili Sözleşmenin 12. maddesi “*uygun, yasal veya idari tedbirlerin alınmasını öngörmektedir*” dolayısıyla bu tedbirlerin arasında kısırlaştırma da değerlendirilebilecekken, ilgili maddede öldürme ile ilgili bir dayanak varmış gibi yansıtılmıştır.

Madde 6

Madde ile mevcut yasada yer alan “*Tıbbî*” ibaresi “*Kanuni ve tıbbî*” şeklinde değiştirilmiş ve belediyeler tarafından toplanan köpeklerin bakımevi dışında bir yere terk edilmesi veya bakımevinde barındırılan köpeğin bakımevi dışında bir yere bırakılması yasaklanmıştır. Madde ile yapılan değişiklik, belediyeler tarafından toplanan köpeklerin ıssız arazilere bırakıldığını, belediyelerin mevcut sorumluluğunu yerine getirmediğini ve gerekli kontrol denetim çalışmalarının yıllardır yapılmadığını itiraf eder niteliktedir. Söz konusu

düzenleme aynı zamanda son derece kötü koşullarda olan barınakları, hayvan severlerin denetimine kapatan bir sınırlamayı da beraberinde getirmektedir.

Madde 7

Bu maddeyle yürürlükteki 5199 sayılı kanunun 16. maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Bu maddede görev ve sorumlulukları tanımlanmış olan hayvanları koruma kurullarının görev tanımları içerisinde yer alan “*İl sınırları içinde hayvanların korunmasına ilişkin sorunları belirleyip, koruma sorunlarının çözüm tekliflerini içeren yıllık, beş yıllık ve on yıllık plân ve projeler yapmak, yıllık hedef raporları hazırlayıp bakanlığın uygun görüşüne sunmak, Bakanlığın olumlu görüşünü alarak hayvanların korunması amacıyla her türlü önlemi almak*” fıkrasında hayvanların korunması amacıyla kısmı çıkarılmak istenmekte olup yerine “*insan, hayvan ve çevre sağlığına ilişkin her türlü önlemi almak*” ifadesi getirilmek istenmektedir. Böylece hayvan merkezli bir ifade yerine insanı önceleyen bir ifade getirilmektedir. Yine aynı maddenin f fıkrasında yer alan “*Yerel hayvan koruma gönüllülerinin müracaatlarını değerlendirmek*” şeklindeki görev tanımı ortadan kaldırılmak istenmektedir. Zira aynı maddeyle mahalle ve sokaklarda faaliyet yürüten yerel hayvan koruma gönüllülüğü uygulaması da kaldırılmak istenmektedir.

Madde 8

Bu maddeyle 5199 sayılı kanunun 19. maddesinde değişiklik yapılmak istenmektedir. Hâlihazırda yürürlükte olan yasanın 19. maddesi hayvanların korunması için kamu kuruluşlarının görev ve sorumluluklarını düzenleyen, söz konusu faaliyetler için mali kaynakları belirliyordu. Bu maddede yapılmak istenen değişiklikle hayvanların yaşam haklarını önceleyen ve onlara yaşama hakkı tanıyan ifadenin kaldırılmak istendiği, yerine insan, hayvan ve çevre sağlığını tanımlayan bir ibare konulması öngörülmektedir.

Madde 9

Bu maddeyle eziyete, istismara, şiddete uğrayan hayvanların sahiplerinin ellerinden alınıp korunmaları düzenleyen hâlihazırdaki 5199 sayılı kanunun 24. maddesi değiştirilmek isteniyor. Yürürlükteki madde şiddete uğrayan hayvanlara el konulmasının ardından sahiplendirilmesi veya koruma altına alınmasını içeriyor. Değişiklik önerisi “söz konusu hayvanlardan sahiplendirilme niteliği olanlar sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevinde bakılır.” şeklindedir. Buradaki en kritik ifade “sahiplendirilme niteliği olan hayvan” ifadesidir. Yorumu, keyfi uygulamalara oldukça açık olan madde uygulanırsa muhtemelen çeşitli biçimlerde şiddete uğramış ve travmatize olmuş hayvanın herhangi bir normal dışı (!) davranışını ölçüt olarak alacaktır. Böylece birçok hayvanın sahiplendirilme niteliği olmadığına kanaat getirilerek öldürülmelerinin önün açılacaktır.

Madde 13

Bu düzenleme, sokak köpeklerini bakımevi adı altında müebbet bir biçimde tutsak halde tutmaya yasal zemin hazırlanması anlamına gelmektedir. Teklifin yasalaşması durumunda yerel yönetimlerin hayvan katliamı yapımlarına olanak sağlanmış olacaktır.

Bakımevlerinde köpeklerin müebbet bir izolasyona tabi tutulması, bir canlıya hayatının geri kalanı için uygulanacak en büyük işkencedir. Nitekim şu anda var olan ve belediyelerin işlettiği İstanbul/Sarıyer/Kısırkaya, İstanbul/Beykoz, Ankara/Karataş, Konya, Gaziantep ve benzeri

birçok örnekte adı barınak, bakımevi ya da doğal yaşam alanı veya her ne olursa olsun, köpeklerin kapalı alanlarda izole edilmesinin sistematik eziyet ve ölüm anlamına geldiği bilinmektedir. Dolayısıyla bu teklif ne ahlaki ne de vicdanidir.

Madde 14

Teklifin 14. Maddesi, 5199 Sayılı Kanunun Geçici 4 üncü maddesini değiştirmeyi hedeflemektedir. Yasanın mevcut halinde Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yetmişbeş bini aşan belediyelerin 31/12/2022 tarihine, diğer belediyelerin de 31/12/2024 tarihine kadar hayvan bakımevleri kurmakla görevlendirilmişti. Mevcut değişiklik teklifiyle hayvan bakımevi oluşturma görevi 31/12/2028 tarihine kadar uzatılmak istenmektedir.

Yasa teklifi, 5199 sayılı yasanın verdiği görevi bugüne kadar yerine getirmemiş olan belediyelere 4 yıl daha süre vermeyi amaçlamaktadır. Bu değişiklik hem bugüne kadar yaşanan yasa tanımazlığı meşrulaştırmakta, hem de hayvan katliamı yapmak isteyenlere yeni bir gerekçe oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi kamu kurumlarının 5199 sayılı kanun çerçevesindeki görevlerini yerine getirmesini ne kanunun varlığı ne de 2019 yılında hazırlanmış olan meclis araştırma raporu sağlayabildi. Teklifte “sahiplendirilinceye kadar” denilerek hayvan haklarının çiğnenmesi için uygun koşullar sağlanmaktadır. Bu konuda etik ve vicdani olanın 2019 yılındaki Meclis Araştırması sonucunda da ortaya konulan “hayvanları alındıkları yere bırakmak” olduğu es geçilmektedir.

Yasa teklifi bir yandan sokak köpeklerinin toplanarak bakımevlerine konulmasını istiyor, öte yandan bakımevi olmayan belediyelere 2028 sonuna kadar bakımevi yapma süresi veriyor. Bugün 1391 ilçeden 1200’ünde bakımevi yok. Olan bakımevleri ise sağlıklı olmaktan çok uzaktır. Getirilen teklifle bakımevi bulunmayan ilçelerde 2028 yılı sonuna kadar köpek popülasyonu gerekçe yapılarak sistematik bir köpek katliamı yapılmasının gerekçesi üretilmiş olacak.

Hem “köpekler bakımevine alınacak” diyen, hem de bakımevi kurma zorunluluğunu 2028 sonuna uzatan yasa teklifi köpekleri korumayı değil, bugüne kadar yasal zorunluluktan kaçan kurumların elini rahatlatmayı amaçlıyor.

Madde 15

Teklifin ilk fıkrasında önerilen düzenleme ile hayvan satışının önü alınmamaktadır. Sokakta yaşayan hayvanların sahiplenilmesi teşvik edilmelidir bunun ilk adımı kedi-köpek gibi hayvanların satışının durdurulmasına ilişkin adımlar atılmalıdır. İkinci maddenin kaldırılması hem var olan yerel hayvan koruma görevlilerini feshederek büyük bir destek gücün azalması hem de gönüllülük esasına dayalı bu görevin ortadan kaldırılması ile halkın katılımının önüne geçilmesinin yanı sıra ekonomik külfetin de artacağı anlamına geliyor.

Yürürlükten kaldırılması istenen 18. Madde, yerel hayvan koruma gönüllülerinin seçilmesini ve çalışma şeklini düzenlemektedir. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulaması, devlet kurumları ile sivil toplum ve vatandaş arasındaki işbirliği ve koordinasyon sağlanabilmesinin en iyi örneklerinden biri olmuştur. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulaması ile hem sorunun çözümüne yönelik ön açıcı adımların atılması hem de devlet kurumlarının yükünün azalması mümkündür. Yerel hayvan koruma gönüllüleri uygulamasına kaldırılması ile yurttaşların konuyla ilgili sürece katılmasının önüne engel çıkarılmış olacaktır.

Yasa yapıcı bu alanı düzenlerken ve yürütürken hayvan sever gönüllülerin ve örgütlerinin görüşlerini alıp onları da katacağına onları tümünden sistemin dışına itmektedir. Hayvan hakları savunucularını alandan çekilmesi bu alandaki sivil katılımın ve denetimin önünün kapatılması ve kapalı kurumlarda hayvanların katledilmesinin gizlenmesi sonucunu doğuracaktır. 5199 sayılı kanunun 18 inci maddesinin yürürlükten kaldırılması, katılımcı yönetim anlayışına da aykırı bir durum olacaktır.